

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

THEMANUMMER: **OPEN BRIEF**

De Reformatie

WEEKBLAD TUT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

MEDITATIEF 530

A.M. de Hullu

Nogmaals: het is volbracht

GEDICHT 531

W.L. Meijer

Mijn Verlosser hingt aan 't kruis

WANDELEN MET GOD 532

J.J. Meijer

Het kruis zet je stil

THEMA OPEN BRIEF 534

G.J. van Middelkoop

Introductie

B. Luiten 536

Fundament van de kerk

B. Kamphuis 538

Onduidelijk?

G.J. van Middelkoop 540

Historisch perspectief

A.L. Th. de Bruijne 545

Schuldbelijdenis:

namens wie?

J. Westert 548

Mag ik deze dans van u?

LIED VAN U t WEEK 551

A. de Heer-de Jong

Lied 87: 'Wij willen God de ere
geven'

en verder,,,

Uit de kerken

NOGMAALS: HET IS VOLBRACHT

A.M. de Hullu

En zie, er kwam een grote aardbeving, want een engel des Heren daalde uit de hemel neder en kwam nader, en hij wentelde de steen weg en zette zich daarop. 'Komt, ziet de plaats, waar Hij gelegen heeft.' (Matteüs 28:2,6b)

Waarvoor dat geweld?

De aarde dreunt. Het licht is verblindend. Hier gebeurt iets groots. God laat er alle aandacht op vallen. Een engel, één van Gods eigen soldaten, komt uit de hemel. Hij rolt de zware steen weg, die voor het graf ligt. Waarom moet die steen weg? Om de Here Jezus naar buiten te laten? We lezen daar niet over. In ieder geval moet de steen weg om de vrouwen naar binnen te laten. Dat is het wonder wat ons op deze morgen verteld wordt.

De evangelisten beschrijven niet het wonder dat deze morgen met Jezus gebeurt. Maar wel het wonder dat met de vrouwen gebeurt. Met alle mogelijke macht laat God tot hen doordringen dat Hij graf van de Heiland leeg is.

In mijn plaats

Mijn zonden hadden Hem in het graf gebracht. In Gods ogen zijn mijn zonden zo erg dat Hij het niet kan verdragen dat ik ongestraft blijf leven. Ik verdien het dat een dikke steen mij afsluit van het licht en het leven. Maar Gods Zoon wilde mijn plaats innemen. Drie dagen lang. Zo had de

Vader het bepaald. Toen stond Hij op. Opgewekt door de Vader. God maakt duidelijk: het is genoeg geweest.

Het is volbracht.

Offer aanvaard

Ze hebben die woorden eerder gehoord, de vrouwen bij het graf. Met alle kracht die Jezus in zijn stervende licham nog had, heeft Hij het uitgeroepen: Het is volbracht.

Maar God vindt het nodig om het op deze zondagmorgen ook van zijn kant te laten weten. Ook Hij doet het met alle kracht. Hij laat de vrouwen het graf binnengaan om het zelf te zien. Gods boodschap: Hij hoeft niet langer in het graf te blijven. Het is genoeg geweest. Ik heb het offer voor de zonde aanvaard.

Op zondagmorgen bevestigt de Vader de woorden van de Zoon: *Het is volbracht.*

Zondagmorgen

Ieder zondagmorgen trekt God ons naar de gemeente. Hij trekt met kracht. Soms moet Hij sterke middelen gebruiken om weerstanden te overwinnen. En zo gebeurt het iedere zondagmorgen weer dat ik met al die verschillende mensen rondom zijn

woord zit. Daar zijn hele actieve mensen bij. Mensen die het gevoel hebben dat het nooit genoeg is voor de Here. Ze gaan daar ook wel eens onder gebukt. Maar iedere zondagmorgen zegt God:

Het is volbracht.

Ik zie daar mensen die nog steeds zo onzeker blijven. Is het wel voor mij? Ben ik niet veel te slecht? Ja, dat ben je inderdaad. En de straf op je zonde kun je nooit volbrengen. Maar op zondagmorgen is Gods boodschap: *Her is volbracht.*

En ook voor mij is het een boodschap, die God niet vaak genoeg kan herhalen. Komt het niet vaak op hetzelfde neer in de kerk? Ja, in alle variaties hebben die preken toch steeds eenzelfde kern. Wie iets echt nieuws wil horen wordt nog wel eens teleurgesteld. Zo vergaat het mij soms ook als ik in de kerk zit. En als ik op de kansel sta stel ik anderen misschien weer teleur. Is dat alle inspanning waard, waarmee God ons naar de kerk gehaald heeft? Ja, toch wel. God gebruikte al dat geweld, net als op die paaszondag om het me nog eens heel duidelijk te laten weten: *Het is volbracht.*

Ds. A.M. de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost

Mijn Verlosser hing aan 't kruis

Mijn Verlosser hing aan 't kruis,
op de plaats waar ik moest hangen.
Zijn verlangen:
de voor mij bestemde vloek
uit te wissen uit Gods boek.

Mijn Verlosser koos het kruis,
bood zich aan als offerande
om te branden.
Met Gods vuur in elke wond,
leed Hij wat geschreven stond.

Mijn Verlosser bleef aan 't kruis.
Hij liet zich niet overhalen
af te dalen.
Door zijn machteloos vertoon
overwon Hij helse hoen.

Mijn Verlosser stierf aan 't kruis.
Rechteloos ging Hij ten onder
voor mijn zonden.
Alle schuld nam Hij mij af,
droeg mijn dood weg in zijn graf.

Mijn Verlosser kwam van 't kruis;
kwam ook, recht van lijf en leden,
't graf uit treden.
Op steeg Hij, naar Gods besluit.
Levend deelt Hij leven uit.

Mijn Verlosser hing aan 't kruis.
Kan die liefde zich verbreiden
zonder lijden?
Als mij spot treft, druk of haat,
mag ik delen in zijn smaad.

Tekst: Willem L. Meijer
Melodie: Lied 189, LvK

Wandelen met God. Dan kom je op een goed moment ook altijd weer bij het kruis, dat **kan** niet missen. Ja, zo'n moment is altijd een goed moment. Zoals die vrijdag een Goede Vrijdag was. Neem daarom bij je wandeling met God zeker vandaag de weg via het kruis. Dan zet God zelf je daar stil. Meer dan dat ene uur in die ene dienst op deze ene avond. Bij een Goede Vrijdag hoort minstens een stille zaterdag. Om pas dan weer verder te wandelen. In alle rust. (een goede gids: Johannes 19:16b-27)

Jezus in het midden

Kijk daar, de plek des onheils! Schedelplaats noemen ze het. Nou, dan weet je genoeg. Hier hebben koppen gerold. Letterlijk. Waarschijnlijk terecht. Of kenden ze toen ook al zoiets als een gerechtelijke dwaling? Maar wat is dwaling? Is de doodstraf voor een mens niet altijd terecht?

Ze kruisigen Jezus en met Hem twee anderen... Moordenaars? Johannes noemt het niet. 't Zijn mensen zoals u, jij en ik. Twee ervan moeten hangen. Maar wie eigenlijk niet? Is de aarde niet één grote schedelplaats? Buiten de stad, liefst. Niet teveel aan denken. Maar toch.

Jezus gaat er op af. Niet tegen wil en dank, maar welbewust. Zij dan namen Jezus, maar Hij zet zelf koers naar deze plek. Jullie nemen Mij mee, maar Ik neem jullie mee! Kijk daar, de plek des onheils: daar hang je.

Nee, wacht: daar hang Ik, daar wil Ik hangen. En Hij, zelf zijn kruis dragende, koerst regelrecht al op de schedelplaats. Twee van

ons hangen daar, maar aan weerszijden van Hem: **en Jezus in het midden!** Jezus, de Nazoreeër, de Jodenkoning - wat zeg ik: onze Koning. Onschuldig door Pilatus ver-oordeeld, maar terecht door hem be-oordeeld. Dit is Hem nou, jullie koning. Hier moeten jullie het mee doen. Nee, Hij hangt er nu niet meer. Gelukkig niet. Maar Hij hing er wel. Koning op onze aardse schedelplaats. Wij moesten hier hangen, allemaal. Maar wij hoeven het niet. Dankzij Jezus Christus, en die gekruisigd.

Natuurlijk, veel is belangrijk in je leven, over veel mag je praten in de kerk. Maar altijd weer en steeds opnieuw: Jezus in het midden. Daar is Hij immers Koning voor?

Dichtbij

Kijk daar, Hij hangt, op de plek des onheils. Jezus in het midden. En hoe! 'De Nazoreeër, de Jodenkoning'. Hadden ze iedereen *net* zo ver dat ze I-lem mas-saal hadden afgezworen. Staat liet er nu alsnog, iedereen kan

het lezen: hier, Jezus, de Nazoreeër - zie de mens, zie uw koning! Houdt dit dan nooit een keer op?

Nee, inderdaad, dit houdt nooit weer op. Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven. Hier kan niemand achter terug. Juist door dit kruis staal het als een paal boven water: hier heb je je Koning, dit is Hem, echt waar. Afkomstig uit Nazareth, dat dorpje van niks. En zijn kroon is een kruis, dat vervloekte hout.

Maar dat is nou precies wat jij nodig hebt. Alleen zo komt jouw leven weer op het goede spoor. Jezus, Hij hangt nu wel buiten de stad. Maar het is nog wel *dicht bij de stad*. Ja, nu komt dit pas echt dicht bij. Geen kerkleiding die hier meer tussen komt. Kijk daar: weer een jood die langskomt, en het bordje leest. En weer één. En weer één. Wat staat daar, dat lees ik niet goed: Jezus, de Nazoreeër, de Koning des joden... Der joden? Dus ook van mij? Oei, wat hang ik hier te kijk, dit komt wel erg dichtbij.

Ja, maar dat is nu ook precies de bedoeling. Zet de avondmaalstafel maar klaar, juist op deze Goede Vrijdag: neemt, eet, ja neem het dus in je op. Het? Nee: Mij! Neem Mij in je op. Doordrenk je leven met Mij, want daarvoor hang Ik hier. Vier dit avondmaal tot mijn gedachtenis.

Jezus neemt je leven mee, lot buiten de stad. Laat je dan meenemen. Met heel je hebben en houden. Met alles wat er kapot ging in je leven. Met alles wat er mis gaat, keer op keer. Je complete dossier, Jezus heeft het aan het kruis gebracht: weg ermee,

uit Gods ogen, Hij wil het niet meer zien.

Als je blijft, **zet** Hem In **het** midden van je leven. Laat Hem dicht **hij** komen. Ga af van je troon, en laat I-lem Koning zijn.

(K)leedvermaak

Kijk daar, Hij hangt, op de plek des onheils. Toen dan de soldaten Jezus gekruisigd hadden...ja, wat toen? Toen scheidden zich de wegen. Vier soldaten zitten bij het kruis, maar zijn vóór alles onder elkaar. En vier vrouwen zijn bij elkaar, maar staan vóór alles bij het kruis. Zie hier wie vóór Hem is, en tegen.

Ja, tegen. Want deze soldaten sloegen Jezus aan het kruis. Zo, de dwaasheid gekroond. Mooie vertoning, of niet? Zij zien met leedvermaak naar Hem. En keren vervolgens gauw terug tot de werkelijkheid.

Jezus' kleren - hoe schamel ook - ze zijn nog interessanter dan zijn persoon! Als overwinnaars verdelen ze de buit. Jezus mag dan nog zo hoog verheven zijn aan dat kruis, zij kijken er vol leedvermaak op neer. Dat hele vrome gedootje, dat is toch volstrekt belachelijk. Hier hangt Jezus te kijk, en het complete jodendom erbij. Mensen, gebruik toch je verstand, wat moet je hier nou mee?

Vertrouw jij nu nog op God? Dat is toch finaal achterhaald? Ja, dat is toch werkelijk de dwaasheid gekroond! Allen die deze Jezus volgen zullen vervolgd worden. Is het niet met harde hand, dan wel met gladde woorden: kom nu toch, geloof jij hier echt nog in? Wat heeft deze Jezus nu werkelijk te bieden, meer dan zijn kleed? Meer dan wellicht zijn goede voorbeeld? Of ook zijn inspirerende gedachten? Zijn einde is toch ronduit ontluisdrend? Het leek heel wat, soms was het ook best wat... maar je moet niet overdrijven. Je moet

ons er vooral niet mee lastig vallen, Wij zijn al lang weer verder. Een stuk verder! Jullie gelovigen weten niet wat je allemaal wel niet mist.

Blijft u dan staan? Blijf jij staan, bij dit kruis? Of schamen we ons, en kruipen we stilaan in een hoekje. Houden we dit voor onszelf, en doen we in 't gewone leven toch vooral 'gewoon'? De wereld is al zo'n stuk verder. Dus ja, wij moesten wel mee...

Moet dat echt? Is het erg om belachelijk gemaakt te worden? Ja, om jezelf: dat wel. Maar om Jezus? Voel je je dan niet meer dan ooit aan Hem verbonden? Hij, die dit nies onderging als slachtoffer maar als Koning! Mijn Koning. In Hem ben ik de koning, de keizer ja heel *de wereld* te rijk.

Bloed-band

Kijk daar, Hij hangt, op de plek des onheils. Nu scheidden zich de wegen. Zie hier wie vóór Hem is, en tegen. Vier soldaten zitten bij het kruis, maar zijn vóór alles onder elkaar. En vier vrouwen zijn bij elkaar, maar staan vóór alles bij het kruis.

Ja, één ervan springt er voor Jezus uit. Zijn moeder - door zijn lichaam stroomt haar bloed! Wat heeft zij niet veel voor Hem betekend. En toch moest en zou Hij juist ook bezig zijn met de dingen van zijn Vader. Vanaf zijn eerste optreden werd dat duidelijk: vrouw, wat heb ik met u van node? Nu tegen het einde klinkt het weer: vrouw! Haar zorgen voor Hem waren goed - Jezus zag zijn moeder. Maar zijn zorg voor haar oneindig veel meer - vrouw, zie uw zoon.

Johannes, de discipel die Hij liefhad. Waarom? Wie zal het zeggen? Heeft Johannes meer dan wie ook Jezus' bezieling geproefd? Juist hij is degene die steeds weer aan zijn boezem lag, zoals de eniggeboren Zoon aan

de boezem van de Vader is. En wat schittert niet juist in het evangelie naar Johannes Jezus in al Zijn glorie!

Vrouw, zie daar je zoon. Kijk wat dat betreft niet naar Mij. Want Ik ben de Zoon. Gods Zoon. Kijk nu Ik sterf ook niet naar mijn broers, want die geloven niet in mij. Vrouw, zie *hier* je zoon. De enige die echt wat voor je kan betekenen. De enige waar je echt een thuis zult vinden. Niet **een** bloed-eigen zoon, maar een zoon door mijn eigen bloed. Een zoon als geen ander. De leerling die Ik liefheb. Johannes staat bij u. laat hij u dan bijstaan.

Vrouw! Ja, u bent voor Mij nu niet meer dan de andere drie die daar staan. Zij staan er dus ook niet voor spek en bonen bij. En wij vandaag net zo min. Want ieder die toen of vandaag wil stilstaan bij het kruis, voor die is er deze hand die Jezus legt door Zijn bloed. Zie hier, Ik en de kinderen die God mij gegeven heeft. Dat is een bloedband die blijft trekken.

Ds. J.J. Meijer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bruchterveld

Introductie

Start synode Zuidhorn

De komende week begint de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Zuidhorn. De kerken zullen zich daar beraden op heel wat zaken die ons in deze tijd bezig houden. Er staan onderwerpen op de agenda die regelmatig terugkeren, omdat we daar al geruime tijd aan werken. Daarbij valt te denken aan het zoeken naar kerkelijke eenheid of aan de vragen rond de liturgie en de gezangen. Andere onderwerpen zijn minder opvallend, maar vragen toch ook goede aandacht om het kerkelijk teven op een goede manier te laten verlopen. Ook zullen op diverse punten vroegere beslissingen tegen het licht gehouden worden; te denken valt aan wat Leusden besloot en niet besloot over de zondag en over de vragen rond echtscheiding.

In veel gevallen hebben deputatieschappen zich met uitvoering en voorbereiding van beleid bezig gehouden. Het werk van deze 'speciale commissies' staat in dienst van het werk van de synode. Die beslist zelfstandig wat ze ermee doet en of ze voorstellen van deputaten wil volgen of niet.

De onderwerpen die op de synodetafel komen zijn vaak niet eenvoudig. Binnen de kerken wordt over het belang en de zwaarte ervan ongelijk gedacht. De een vindt het goed en nodig dat we ons met die dingen bezig houden, een ander vindt sommige dingen overbodig en wordt ongerust of voelt zich vervreemd bij bepaalde ontwikkelingen.

Het lijkt me belangrijk dat we als kerken en kerkleden blijven beseffen, dat wij het rijtje die - via afgevaardigden - in Zuidhorn zoeken naar een juiste weg om gereformeerde kerken te zijn in deze tijd. En dat we niet spreken in termen van 'ze', maar van 'we'. Het lijkt me ook belangrijk, dat onze afgevaardigden vanuit eenzelfde gevoel voortdurend goed hun verantwoordelijkheid beseffen. Voor hoe ze over de dingen spreken, voor evenwichtige besluiten en voor de effecten daarvan in de kerken. Het gaat om meer dan het regelen van de zaken. Wat **we** nodig hebben is een overtuigend spreken en besluiten dat getuigt van wijsheid en doordachtheid, zodat het welzijn van de kerken en de onderlinge samenbinding worden gediend en bevorderd. Een samenbinding die haar wortel vindt in de hartelijke binding aan God en zijn woorden en die wordt bewerkt door zijn Heilige Geest. Dat vraagt om voortdurend gebed om wijsheid, op de synode en rondom de synode. Wij wensen de synode en haar leden van harte die wijsheid en kracht van de HERE toe.

Themanummer Open Brief

Een van de onderwerpen die op de tafel van de synode zijn gelegd is een vraag van prof. dr J. Douma of wij ons niet opnieuw zouden moeten bezinnen op de omgang met de Open Brief in de jaren zestig. Hij vraagt zich vandaag af, of de synode van Amersfoort-West 1967 terecht heeft vastgesteld, dat de Open Brief van 1966 de

inhoud van de gereformeerde belijdenis disputabel stelde. In zijn brief voor de synode interpreteert hij dat zo, dat de ondertekening van *de* OB zonder meer een in twijfel trekken was van de 'waarachtige en volkomen leer der zaligheid'. Douma vindt thans dat dit inhoudelijk niet terecht was. Ook vindt hij nu, dat eerst bij de ondertekenaars navraag had moeten worden gedaan wat ze bedoelden met wat ze schreven. Zonder deze hoor en wederhoor was de rechtsgang niet goed, meent hij. In de derde plaats stelt Douma, dat de Open Brief terecht kritische opmerkingen kon maken over het zogenaamde 'vrijmakingsgeloof', wat hij omschrijft als de overtuiging dat de vrijmaking een bijzonder werk van God was, dat bepaalde consequenties voor heel het gereformeerde leven meebracht. Dat leidde tot een exclusivisme dat veel kwaad heeft gedaan. Douma vindt dat de eerlijkheid gebiedt toe te geven dat er in 1967 grond was voor de bestrijding van dit vrijmakingsgeloof.

Al met al leidt dit hem tot de conclusie, dat we publiek ons aandeel in de schuld aan de breuk van 1967 moeten belijden. Dat kan bijdragen aan de eenheid van de kerken.

De redactie van *De Reformatie* besteedt aandacht aan een aantal onderwerpen die op de synodetafel liggen en bespreekt verschillende deputatenrapporten. Het leek ons goed ook aandacht te geven aan het verzoek van prof. Douma. In de jaren zestig heeft ons blad zich intensief bezig

gehouden met de vragen die toen speelden. Zo ook met de Open Brief. In dat perspectief ligt het voor de hand dat we ons ook confronteren met wat Douma op tafel legt. Op een - niet voltallige - redactievergadering hebben we onze reacties gegeven en min of meer doorgesproken. Vervolgens hebben we besloten, dat vijf leden van de redactie in een korte reactie elk één aspect zouden bespreken. Deze vijf artikelen treft u op de volgende bladzijden aan. Ds Luiten geeft aandacht aan het fundament van de kerk, prof. Kamphuis bespreekt de vraag of de probleemstelling van de open Brief echt onduidelijk was en zelf zet ik de zaak in historisch perspectief. Ds De Bruijne heeft wel zijn vragen bij de behandeling van de Open Brief, maar vraagt zich vooral ook af of een schuldbelijdenis nu op zijn plaats is. Verdere bezinning acht hij noodzakelijk. Westert benadert de zaak meer vanuit het heden en stelt de vraag of we niet eerst op het niveau van de onderlinge relaties elkaar zouden moeten raken om vervolgens naar de inhoudelijke vragen te kijken.

Vijf aspecten in vijf betrekkelijk korte artikelen: dat levert natuurlijk geen allround en uitgebalanceerd geheel op. Ook onderling hebben wij elkaar nog wel vragen te stellen en kunnen we nog wel verder komen, maar voor dit moment vinden we het al met al een goede bijdrage voor de oriëntatie van u als lezer. Bovendien: de vraag van prof. Douma is aan de synode voorgelegd en het is niet de redactie van De Reformatie die daar in dit stadium het definitieve antwoord op moet geven. Intussen hopen we met deze artikelen zowel de lezer als de synode te dienen voor een verantwoorde meningsvorming en standpuntbepaling.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS

J.J.D. BAAS, DRC E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS. C. HOKSBERGEN,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Meulenbeidiaan 159, 7602 XK Almelo,
tel. 0546-870843 E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24. 8260 AA Kampen.

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7. 9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).

E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENT

€ 47,- per jaar Studenten € 35,- per jaar (binnenland). € 92,50,- per jaar (buitenland)
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden.

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES

Prijs: € 0 45 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

HANDBOEK 2002

Van de Gereformeerde Kerken
in Nederland

€ 9,30

Verkrijgbaar bij de boekhandel
en de uitgever.

Een nuttig en uitgebreid naslagwerk, een rijke bron van informatie over en voor het kerkelijk leven. Met opname van veel e-mail adressen. Het statistisch jaaroverzicht is bijgewerkt tot 1 oktober 2001. Het uitgebreide jaaroverzicht is verzorgd door eindredacteur ds. J.H. Kuiper.

Uitgave: Print Media BV, postbus 7, 9780 AA Bedum. Tel. 050-3012144.
E-mail, Handboek@scholma.nl

**Denkt u aan de
Bondsday van de
Gereformeerde
Bijbelstudiebond
op 23 mei 2002
in de Oosterpoort
te Groningen?**

Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7.9780 AA Bedum
Tel. 050-3013636
e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl

Vooropgesteld: hei is mijn hartelijke wens dat er een kerkelijke eenheid zal ontstaan met allen die gereformeerd willen zijn, op basis van Gods Woord zoals dat wordt nagesproken in de drie Formulieren van Eenheid. En ik ben er van overtuigd dat vele broeders en zusters in de Nederlands Gereformeerde Kerken datzelfde verlangen kennen. Dat geeft hoop en hef bemoedigt om telkens weer naar mogelijkheden te zoeken.

De grote vraag is nu, of de weg die Prof. dr. J. Douma ons voorstelt ie gaan, begaanbaar is. Hij vraagt om een schuldbelijdenis over hef oordeel van de generale synode 7967, zoals dat werd geveid over de Open Brief en daarmee impliciet over de ondertekenaars daarvan. Zou het mogelijk zijn nu tofeen ander oordeel te komen?

Wat betekent 'samenvallen'?

Een centrale vraag in de Open Brief is, 'of tiet historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk'. Het werd door de generale synode onoverkomelijk geacht, dat het antwoord op die vraag werd opengelaten. Van een gereformeerde predikant mag als antwoord ronduit 'ja' verwacht worden, en dat het volgens de ondertekenaars van de Open Brief ook 'nee' zou kunnen zijn werd strijdig geacht met het instemmen met de belijdenis bij de aaiivang van de synode. Maar nu noemt Douma als bezwaar tegen deze cotclusie, dat die te snel uitgaat van een eigen interpretatie. Het is volgens hem niet helder en eenduidig wal verstaan moet worden onder het 'samenvallen'. Want

dat kan meerdere betekenissen hchbcn. De vloer van een huiskamer bijvoorbeeld valt niet samen met de fundamente van het gehele huis. Dat is duidelijk. Zo staat in de confessie altijd minder dan in de Schrift, zonder dat dit spanning hoeft te geven. Tal van christenen kunnen op hetzelfde fundament staan, zelfs zonder dat zij de 3 Formulieren van Eenheid bezitten. Dat is helder en algemeen aanvaard. Kennelijk heeft de synode een andere interpretatie gehanteerd waardoor zij tot haar veroordeling kwam. 'Samenvallen' kan namelijk ook helekene dat de vloer van de huiskamer binnen de oppervlakte van de totale fundering blijft. Dan slaat in de 3 F.v.E. niet alles wal we geloven, maar wat er wel staal is naar de Schrift en betrouwhaar. Welnu, dat daarop geen 'ja' werd gezegd, maar nok een 'nee' voor mogelijk werd gchouden, werd door de synode opgevat als een

'onaanvaardbare tegenstrijdigheid tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk en anderzijds de inhoud van de Open Brief'.

Vanuit deze interpretatie is dat te begripen. Maar is het wel de goede?

En al zou dat zo zijn, dan nop oordeelde de synode over een gestelde vraag. Die vraag laat le veel ruimte in de leer, daarover zouden we het eens kunnen zijn. Maar is het stellen van een vraag naar de grenzen van tolerantie hetzelfde als een 'in twijfel trekken van' de inhoud van de belijdenis? Een en ander kan samengaan. Maar het is niet hetzelfde, en het is onterecht (volgens Douma) dat de synode concludeerde van het één naar het ander.

Vandaar het verzoek hierover spijt te betuigen en zo dit struikelblok weg te nemen.

De kern van de zaak

Nu moeten we uitkijken dat we niet voor de synode uitlopen met een oordeel hierover. Aan de andere kant, nu met dit verzoek niet de weg wordt gegaan via de classis, maar de openbaarheid wordt gezocht, ligt de hele materie meteen middenin het kerkelijk leven. Dat vraagt om enige opiniërende opmerkingen. Wat deze kwestie van het 'samenvallen' betreft, en de vermeende onhelderheid daarin, het treft mij dat deze zo geïsoleerd naar voren wordt gebracht. Los van de tekst erom heen, hoewel die wel geciteerd wordt. Want de vraag naar het 'samenvallen' van het ene fundament met het andere kwam niet uit de lucht vallen. Daaraan vooraf lezen we in de

Open Brief een situatieschets. Ik citeer: 'Wij schrijven nu vanuit de kerkelijke situatie in het jaar 1966. De situatie van gescheurdheid van het reformatorische volksdeel in Nederland, dat zich eens liet vergaderen op het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, samenlevend naar de regels van de Dordtse Kerkenordening; de situatie tevens, waarin dat volk, in velerlei stijl bouwend op dit fundament, zoekt naar de grenzen van zijn kerkelijke gemeenschap: ...'

In dit citaat wordt het historisch fundament duidelijk omschreven. Ook wordt signaleerd, dat het reformatorisch volksdeel in vroeger tijd zich hierop liet bijeenbrengen. Terwijl thans de situatie van gescheurdheid zo wordt gezien, dat dit reformatorische volksdeel 'in velerlei stijl' bouwt op (nog *steeds ditzelfde*) Fundament.

Hier, in dit korte stukje tekst, gebeurt het. Het is ruim twintig jaar na de Vrijmaking. In de synodaal gereformeerde kerken heeft men afscheid genomen van Gods betrouwbaar spreken in de doop. En datzelfde afscheid is in volle pang ten aanzien van heel de Schrift. Alles wordt gaandeweg onderworpen aan de menselijke ervaring. Daarom is herhaaldelijk aangewezen dat *het* enig fundament in geding is, het onfeilbaar getuigenis van apostelen en profeten. Als men dat in twijfel trekt, *verlaat* men het fundament. Men kiest dan voor een eigen, subjectivistische ondergrond, dat meer weg heeft van drijfzand.

Maar wat schrijft de Open Brief anno 1966? *Men houdt daar nog steeds op hetzelfde fundament, alleen in een andere stijl.* Het reformatorische volksdeel is wel gescheurd, maar we hebben nog steeds dezelfde basis van Gods Woord en drie formulieren van eenheid. Daarop bouwen wij met

elkaar in velerlei stijl. zo wordt geponeerd. Want let wel, deze passage is geen vraag, maar een waarneming, *een* taxatie. Hetgeen zonder enige twijfel betekent, dat we (wat de Open Brief betreft) in de Vrijmaking om Gods Woord nooit uiteen hadden hoeven gaan. Dat fundament is immers over en weer gebleven. War van de Vrijmaking dan overblijft is een broedertwist, meer niet.

Dit is bovendien tot de synodaal gereformeerde kerk niet beperkt, nee, dit is kenmerkend (zo lezen we) voos heel het reformatorisch volksdeel. Dus ook de hervormde kerk, met al haar ruimte voor vrijzinnigheid, 'bouwt in haar eigen stijl op hetzelfde fundament als wij. Om niet meer kerkgerneenschappen te noemen.

Belang

Nu gaat het mij niet zozeer om een oordeel. Het gaaf mij al zeker niet om iemands gelijk. En als ik een begaanbare weg naar kerkelijke eenheid zie, zal ik haar van harte gaan, met een optimaal vertrouwen in God en mensen.

Maar laten we samen wel zien, welk *belang* hier in geding is. Als bijvoorbeeld iemand zijn belijdenis versmalt tot 'Jezus is heer', en daarbij in het midden laat of die Jezus werkelijk Zoon van God is, bouwt hij dan met ons op hetzelfde fundament of niet? Als iemand de historische betrouwbaarheid van het getuigenis van apostelen en profeten in twijfel trekt, of de hele bijbel maakt tot een menselijk boek over God, is dat dan een bouwvariant die gedragen wordt door de hoeksteen Christus?

De vraag stellen is haar beantwoorden, mag ik aannemen. Als iemand de Zoon van God niet aanvaardt zoals Hij in heel het waarachtige Woord van God

naar ons toekomt, zal hij het Koninkrijk niet binnengaan. Zo iemand kan bouwen wat hij wil, maar hij doet het niet op het fundament van apostelen en profeten. Hij zit ernaast en *hij* houdt ernaast. Het is ons *gezamenlijk belang* dat *we* dit volkomen *helder* houden. En ik ben ervan overtuigd dat Douma het hier volstrekt mee eens is.

Tekstverband

Zo is de situatieschets in de Open Brief. Onder het gescheurde reformatorische volksdeel ziet men toch een gezamenlijk fundament. Maar dan is de ruimte er niet meer om de zin die daarop volgt op zich zelf te nemen. Het heeft dan iets van een academische vraagstelling om alle betekenissen van 'samenvallen' open te houden. Het gaat er niet om, wat 'samenvallen' in het algemeen allemaal betekenen kan, het zal erom gaan wat het hier *in dit tekstverband* betekent.

En daar is niet zoveel interpretatie voor nodig. Het beeld is helder. Waar de gereformeerde kerken belijden, dat allerlei afwijking van Gods Woord per definitie een actie is *naast* het fundament, schetst de Open Brief het beeld dat allerlei dwaling en afwijking toch ook heel best door hetzelfde fundament gedragen kan worden. *In* die *zin* vallen dan de fundamenteen niet samen, van de Gereformeerde Kerken en de beoogde wereldkerk. Men beoogt een fundament dat veel royaler is dan 'ons klein vaderlands gedoe'.

Ambtelijke verantwoordelijkheid

Dat was de reden waarom de synode handelde zoals zij handelde. Ingrijpend, maar ook beperkt. Zij heeft niemand geschorst of afgezet of onder censuur geplaatst. Dat mag ze

trouwens ook niet. Zij heeft louter geconstateerd dat het strijdig is, op een onverenigbare wijze, wanneer men enerzijds belooft **ter** synode te zullen handelen op alleen het fundament van Woord en belijdenis, terwijl men anderzijds ervoor tekent dat men dat fundament ook ruimer ziet, ja dat zelfs duidelijke afwijkingen slechts bouwvarianten zijn. Over die constatering kan ik weinig spijt hebben. Al spijt **het** mij bijzonder dat velen daarin een reden tot afscheid hebben gezien. Eigenlijk vraag ik mij nog steeds af, of zovelen deze diepte wel gepeild hebben. Juist als men

vandaag aangeeft, dat men 'buiten verband' toch gewoon gereformeerd wilde blijven, ligt dan *daarin* niet veelmeer een mogelijkheid om elkaar opnieuw en echt *fundamenteel* te vinden? Ook wil ik meteen aanvaarden dat niet elke ondertekenaar van de Open Brief dit **zo** in beeld had. Meerderen tekenden bovendien met een eigen bedoeling, zo wordt mij verzekerd. Maar is dat niet een ander verhaal? De meeste ondertekenaars waren *voorgangers* in een gemeente, d.w.z. mensen die voorop gaan, die de weg wijzen. Van hen mag worden verwacht

dat ze over het enig fundament *geen enkele onduidelijkheid of* mogelijke *dubbelzinnigheid* laten bestaan. En ze waren in de gelegenheid om bij nader inzien hun handtekening terug te nemen. Maar de sfeer verhardde zich. Misschien is in dat vlak, op plaatselijk niveau, iets tegen elkaar te zeggen, over de manier waarop liet ging. Maar een ander fundament kan niemand leggen.

Ps. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

ONDUIDELIJK?

B. Kamphuis

Is de 'Open Brief' van 31 oktober 1966 een onduidelijk stuk? **Dat** was hij niet voor C. Trimp, die zijn bespreking van de brief in 'De Reformatie' van december 1966 eindigde met de woorden: "Wij danken de brieftschrijvers voor hun eerlijke informatie: wij weten nu echt wel genoeg".¹ De 'Open Brief' is wel onduidelijk voor S. Douma. In zijn brief aan de synode speelt een belangrijke rol dat er onduidelikheden zijn in de 'Open Brief' en dat daarom de veroordeling van die brief door de synode van Amersfoort-Wesf 1967 ten onrechte was. Hoe is het mogelijk dat hetzelfde stuk voor de een zo duidelijk en voor de ander zo onduidelijk is?

Tijdsafstand

In een artikel in *Radix* van een jaar geleden heeft W. van der Schree betoogd dat afstand een rol speelt: "Van afstand blijken de dingen vaak anders dan van dichtbij. Na vele jaren klinken uitspraken anders dan op het

moment dat ze gedaan worden".² Dat is ongetwijfeld een mogelijkheid. Toch snijdt dat mes naar twee kanten. Betrokkenen kunnen er zo dicht bovenop staan dat ze de juiste proporties uit het oog verliezen. Volgens Van der Schree speelt dat nog steeds voor betrokke-

nen bij het conflict rond de 'Open Brief'. Maar het is ook mogelijk dat door de tijdsafstand de context uit beeld raakt. Daarom kan nu onschuldig lijken, wat toen een scherpe spits had.

Ik ben ervan overtuigd dat dat laatste speelt bij de interpretatie van de 'Open Brief'. In dit artikel beperk ik me tot de 'fundament-passage', waarin de brief stelt dat 'ieder zich opnieuw afvraagt of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, christelijke kerk'. Zowel Van der Schree als Douma bieden een interpretatie van deze passage waarin de 'Open Brief' wordt vrijgepleit van confessioneel relativisme. Maar opvallend is dat hun interpretatie een totaal verschillende richting uitgaat. Van der Schree betoogt dat met 'het fundament van de heilige, algemene, chris-

telijke kerk' **Jezus** Christus bedoeld wordt³ (met wie de gereformeerde belijdenissen uiter-aard niet samenvallen). Douma stelt in zijn brief aan de synode dat dat niet de bedoeling kan zijn: "Het zou vreemd zijn om te zeggen dat het historisch fundament van de gereformeerde kerken, zoals we dat omschrijven als Gods Woord en de drie formulieren van eenheid, samenvalt met Jezus Christus". Volgens hem is de interpretatie mogelijk dat de 'Open Brief' slechts bedoelt te zeggen dat de drie formulieren niet de totale inhoud van de Heilige Schrift in zich opgenomen hebben.

Twee vrijgemaakte auteurs keren zich na meer dan dertig jaar tegen de beslissing van de synode van Amersfoort-West. Maar hun interpretatie van de beslissende passage loopt ver uiteen. De tijdsafstand blijkt hier geen beslissende rol te spelen. Ze leidt in ieder geval niet tot een eenduidig interpretatie.

Dieptepunt

In het al genoemde artikel uit *De Reformatie* van 1966 schrijft Trimp, na de 'fundament-passag' aangehaald te hebben: "Wij hebben thans een duidelijk dieptepunt bereikt".⁴ Hij leest de passage als "een generale problematisering van eigen belijdenis": de 'Open Brief' brief stelt in algemene zin ter discussie of de belijdenis schriftuurlijk is. Kortom, Trimps interpretatie is dat de 'Open Brief' bedoelt te zeggen dat ieder zich afvraagt of de belijdenis wel in overeenstemming is met de Schrift. De synode van Amersfoort-West volgt dezelfde interpretatie. De synode is van oordeel dat de 'fundament-passag' "niets anders is dan het disputabel stellen van de inhoud en het katholiek of algemeen karakter der gereformeerde belijdenis, waar-

door zij als hoofdsom van de waarachtige en volkomen leer der zaligheid in twijfel wordt getrokken". Kennelijk is dit voor de synode volstrekt duidelijk. De discussie ging immers over de 'onaanvaardbare tegenstrijdigheid' tussen de instemming ter vergadering van ds. B.J. F. Schoep met de belijdenis en zijn ondertekening van de 'Open Brief'. Aanvankelijk was daarbij ook een artikel aangevoerd van ds. Schoep, waarin deze betoogde dat in het Nieuwe Testament een gronddogma naar ons toekomt, namelijk dat Jezus Heer is. Hem werd verweten dat hij in dit artikel van de Schriften van Nieuwe Testament niet meer dan een tijdgebonden formulering van dit vermeende gronddogma maakte. Maar die verwijzing liet men vallen "omdat de z.g. Open Brief voldoende materiaal bevat". Nadere bewijsvoering was dus overbodig. De 'Open Brief' stelt al te duidelijk de belijdenis ter discussie, volgens de synode.

Context

Wat was de context waarin de 'Open Brief' verscheen? Het is natuurlijk niet zo dat de discussie over de belijdenis opeens uit de lucht kwam vallen. Al jarenlang werd er binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt kritiek op de belijdenis geuit. Ik herinner me vele preken waarin de catecliismus op de vingers werd getikt en de dominee liet net iets beter bleek te weten. Het meest bekend is natuurlijk de discussie rond de opvattingen van ds. B. Telder over de zogenaamde 'tus-sentoestand', die in strijd waren met zondag 22 van de Catechismus. Douma noemt in zijn brief aan de synode die discussie, verwijt de 'Open Brief' dat die niets doet ter verdediging van de belijdenis tegenover het loslaten ervan in eigen kring, maar negceert deze kwestie hij zijn

interpretatie van de 'fundament-passag'. Mee als gevolg daarvan wordt dat wat duidelijk was voor Trimp in 1966, onduidelijk voor Douma in 2002.

Maar er was natuurlijk meer aan de hand in jaren zestig. Zojuist noemde ik al het artikel van ds. Schoep over het gronddogma in het Nieuwe Testament. Douma schrijft over Schoep: "Het doet er nu niet toe dat hij in andere geschriften duidelijk blij gaf van opvattingen die hem wel moesten vervreemden van de gereformeerde confessie". Doet dat er werkelijk niet toe? Zeker, de synode van Amersfoort-West vond het niet nodig die kwestie te behandelen. Maar ze vormde wel mee de context, waarbinnen voor de synode duidelijk was wat de 'Open Brief' bedoelde: relativering van de belijdenis.

Bovendien moet niet vergeen worden, in welke discussie de 'Open Brief' een rol speelde. De 'Tehuis-gemeente' in Groningen, waaraan de brief gericht was, was ontstaan in een conflict over samenspreking met de synodaal Gereformeerde Kerken. De 'Open Brief' wilde ruimte voor die sainsprekingen. Toch was in 1966 algemeen bekend dat in de synodaal Gereformeerde Kerken de belijdenis uitdrukkelijk ter discussie stond. Al in 1963 had de leidende dogmaticus in die kerken, G.C. Berkouwer, zijn artikel 'Vragen rondom de belijdenis' geschreven. Th de jaren daarop volgende bleek hoeveel van de confessie in zijn kerken op het spel kwam te staan: de schriftleer, de verkiezingsleer, de leer van het eeuwige oordeel. De 'Open Brief' brengt 'het historisch fundament' ter sprake in een pleidooi voor samensprekingen met deze kerken. De interpretatie van de brief kan er niet omheen dat in rekening te brengen. Is het in dit licht gezien zo verwonderlijk dat men in deze brief een groot gevaar zag?

Conclusie

Mijn conclusie is dat interpretatie van de 'Open Brief' alleen mogelijk is als men rekening houdt met de context waarin de brief verscheen. Dan blijkt de 'fundament-passage' helemaal niet zo onduidelijk te zijn. De 'Open Brief' speelde nadrukkelijk zijn rol in een klimaat waarin de belijdenis niet veilig was. In dat licht bezien wordt het duidelijk hoe Trimp in dit blad tot zijn radicaal afwijzende oordeel kon komen. Ook de beslissing van Amersfoort-West staat tegen deze achtergrond. Als dat niet verdisconteerd wordt, dan wordt aan deze beslissing geen recht gedaan.

¹ C. Trimp, 'De wereldkerk – nabij of ver?', *De Reformatie* 42.92 (17 december 1966).

W. van der Schce, 'Er staat wat er staat. Fundamentele non-communicatie rond een Open Brief', *Radix* 27 (2001), 1.

² W. van der Schce, 'Er staat wat er staat', 7.

³ C. Trimp, 'De wereldkerk – nabij of ver?', 91.

Acta Amersfoort-West 1967, artikel 16. 'van oordeel A', pagina 34.

⁶ *Acta Amersfoort-West 1967*, artikel X en 12. resp. pagina 27 en 30. Vgl. ook artikel 1h2 (pagina 162), waar, in ant-

woord op de particulieresynode van Noord-Holland wordt gesteld dat "onmiddellijk zonder bewijsvoerende redenering kan worden geconstateerd, dat de Open Brief de inhoud en liet katholiek of algemeen karakter van de belijdenis ... disputabel stelt".

⁷ G.C. Berkouwer, 'Vragen rondom de helijdenis' in *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* 63 (1963), 1-41

Prof. dr. B. Kamphuis is zowel hoogleraar in de Dogmatiek als rector aan de Theologische Universiteit te Kampen

HISTORISCH PERSPECTIEF

G.J. van Middelkoop

De Open Brief van 1966 staat in de geschiedenis van de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken. Om haar bedoelingen en betekenis goed te zien, moeten we kijken naar die geschiedenis sinds de vrijmaking. En geschiedenis van veel menselijk gebrek. Maar is er ook sprake van een principiële scheefgroei, die correctie nodig had? Of wees de Open Brief een koers die haaks stond op de lijn die de kerken volgden, juist omdat ze gereformeerde kerken wilden zijn en blijven? Ik neem u mee naar de Acta en de Handboekjes.

Vrijheid of belijndheid?

Na de Vrijmaking dacht bepaald niet ieder gelijk over hoe het met het kerkelijk leven verder moest. En of de Vrijmaking ook consequenties zou krijgen voor de samenwerking in de maatschappelijke verbanden, was

nog een open vraag. Voor sommigen was het vanaf het begin heel moeilijk om verder te gaan met mensen, die je in de kerk hadden veroordeeld. Anderen bekeken de zaken heel principieel: reformatie in de kerk moest vroeg of laat ook doorwerken in de christelijke actie.

Weer anderen kwamen tot eigen optreden, toen na vele jaren het christelijk gehalte van bijvoorbeeld het middelbaar onderwijs zo was aangetast, dat het niet langer verantwoord leek je kinderen daarheen te sturen. Zo kwamen we, hier vroeger, daar later, uit principiële of uit praktische overwegingen, tot 'doorgaande reformatie'. Rinnen de kerken zelf voelden velen zich verbonden met het denken van prof. K. Schilder. Daarnaast waren er mensen die (uit reactie?) huiverig waren voor een strakke kerkelijke organisatie. Of die niet veel moesten hebben van theologisch denken, waar ze al heel gauw scholastiek en wetenschapsverheerlijking in zagen. Weer anderen leken te dromen van een totaal nieuw begin, waar in herwonnen vrijheid frisse dingen

konden groeien. Volgens sommigen is het na de eerste jaren misgegaan: de blijdschap over het nieuwe werd aangest. mensen keerden terug naar de synodale kerken. de vrijgemaakte kerken zijn sinds het eind van de jaren veertig de versmalling ingegaan. Van de oorspronkelijke glans was in de jaren vijftig en zestig niet meer zoveel te merken. Zij zien een verschraving van de katholiciteit. We zouden dan ook terug moeten naar de vrijheid van de eerste jaren met zijn variëteit van geloven en zijn ruimte voor persoonlijke keuzes in staat en maatschappij.

Dat klinkt wel aantrekkelijk, maar ging het in de Vrijmaking om zo'n soort vrijheid? Of moeten we toch stellen, dat de Vrijmaking vooral ook een terugkeer wilde zijn naar echt-gereformeerd kerk-zijn, op een basis van gereformeerde belijdenisgeschriften en in een gereformeerd kerkordelijk kader? Dat werd gesteld in de Acte van Vrijmaking en wederkeer, een stuk dat wel niet door ieder werd getekend, maar waar toch op vele synodes naar werd teruggerepen. De vrijgemaakte Gereformeerde Kerken wilden zó kerk zijn en dat betekende, dat niet alle bloemen konden bloeien. Bij de verschillende vragen en uiteenlopende verwachtingen zouden zij zoeken naar gereformeerde belijndheid, en dat lijkt mij meer katholiek dan versmalling.

Kerkelijke uitspraken

Op de generale synode van Hoogeveen 1969-1970 verschenen twee afvaardigingen uit Noord-Holland. Wie moest de synode ontvangen? De overwegingen kunnen we uitvoerig in de Acta lezen. In dat geheel staat een interessant zinnetje: de generale synode constateerde over de

kerken van de PS IJmuiden, dat zij ervoor gestreden hebben om *overeenkomstig artikel 31 van de Kerkenorde vnn waarde te houden (...)* wat de generale synoden sedert 1946 over de blijvende noodzaak van en de oproep tot Vrijmaking hebben gesteld (bl. 24).

Hoe werd er namens en door de kerken gesproken over de vrijmaking? Laten we dat eens langslopen.

- * Op de eerste GS na de Vrijmaking, die van Zwolle/Enschede, werd zowel in het openingswoord van de praeses van de roepende kerk, als later een en andermaal door de synodepraeses gesproken over *'de reformatie der 'vrijmaking''* en een gaan *in de weg van God* (5-7, 9, 41-44).
- * Op de GS van Groningen 1946 sprak de praeses de bede uit, dat het werk van de synode ertoe zou mogen bijdragen, dat *de reformatie van de kerken en vnn heel het leven* voortgang mocht hebben (11).
- * De Acta van Amersfoort 1948 hebben het over *'het werk Gods in de vrijmaking'* (41 en 151).
- * In die van Kampen 1951 lezen we, *'dat blijvende dankbaarheid verschuldigd is jegens de HEERE, die ons door Zijn Zoon heeft vrijgemaakt van de gebondenheid aan al wat naar Zijn Woord in Zijn kerk geen geldigheid bezitten mag'* en *'Lijf daden, in de vrijmaking gewrocht'* (109).
- * In Berkel 1952 en Enschede 1955/56 kwam het punt niet aan de orde: Bunschoten-Spakenburg 1958/59 gebruikte de termen *'dir Zijn werk'* (40) en *'Zijn werk, waarmee Hij ons vrijmaakte'* (41).
- * Assen 1961 spreekt over *'de genade en trouw des HEEREN, waarmee Hij in de Vrijmaking van de jaren 1944 e.v.*

Zijn Kerk in deze landen van onschrijftuurlijke leerbindingen en kwade overheersing bevrijdde om haar onder de enig-waarachtige heerschappij van de enige Bisschop der Kerk, onze Here Jezus Christus te houden' (40-41). En in de Open Brief die deze synode deed uitgaan, lezen we: *'Er zijn immers van 's Heren wege, voor het geloofsoog onweerlegbaar duidelijke dingen geschied in de jongste historie van de ongedeelde Gereformeerde Kerken'* (125) en: *'dat Hij, met Zijn reformatie, in 1944, voor aller oog, een nieuw begin gemaakt heeft' - 'medr in de gave van een tot vernieuwing geroepen eigen kerkelijk leven'* (127).

- * Rotterdam-Delfshaven 1964 wil tegenover ds Van der Schaft zich stellen achter de typering *'het werk des Heren in de vrijmaking van zijn kerk'* (62).

We kunnen concluderen: de kerken hebben in de eerste twintig jaar na de vrijmaking - in de permanente confrontatie met pogingen van synodale zijde om zonder erkenning van schuld tot contact en hereniging te komen - voortdurend gesproken over de Vrijmaking als een 'reformatie'. Een gebeurtenis in de kerkgeschiedenis met veel menselijke actie en reactie, maar waarin uit benauwende verstriking ongedachte bevrijding kwam van de kant van God.

Verskillende sporen

Zo spraken we officieel als kerken. Ook in de jaaroverzichten in de kerkelijke Handboekjes van de eerste vijftientig jaar werd in dezelfde zin geschreven door K. Schilder (1946-1952), P. Deddens (1952-1957), H.J. Schilder (1958), D. Deddens (1959-1964, 1966-1970) en C. Trimp

(1965). Begin 1966 rapporteerden de curatoren van Kampen over gesprekken die zij hadden gehouden met alle hoogleraren. Zij konden melden, *'dat door allen de Vrijmaking gezien wordt als een werk des HEEREN, waardoor de kerk teruggevoerd werd tot Zijn Woord.'* Deelden ook alle kerkleden deze kijk? Vast niet. Op het niveau van de ontmoeting in familiekring deed kerkelijke gescheidenheid pijn, maar bleven banden trekken. En kon je echt niet samen verder in politiek en school als de persoonlijke verhoudingen niet onder spanning stonden door de kerkelijke moeiten? Daarover zijn heel wat discussies gevoerd. Ondanks goede wil dreef je toch vaak uit elkaar. Krachten van principiële ontbinding deden hun werk, in kerk, politiek en school. Dat dwong tot keuzes. De praktijk wees uit: 1944 was een wissel, waardoor je op verschillende sporen kwam.

Anderen hadden moeite met de ontwikkelingen en keerden terug naar de synodale kerken. Zo liet di B.A. Bos zich inpalmen en in de loop der tijd zijn heel wat predikanten gevolgd. Als je de Acta doorleest, kom je echter heel weinig tegen, dat mensen bezwaar maken of in appel gaan tegen de officiële lijn die de kerken volgen. Dat wordt anders rond 1960. In het jaaroverzicht 1959 lezen we: *Steeds heeft de Satan ernaar gestreefd de reformatie in haar voorgang, kerkelijk en breder, te stuiten, nu 's Heren werk tot ondergang te brengen. Hij heeft twist en tweedracht gezaaid. Verschillen van inzicht groeiden uit tot conflicten. Broeders die schouder aan schouder stonden, kwamen tot strijd tegen elkaar.* Dat had te maken met een besluit van de synode van de 'gebonden' Gereformeerde Kerken van Utrecht 1959.

Samensprekingen

De synodale Gereformeerde Kerken hebben vanaf 1946 constant verzoeken gedaan om tot samensprekingen met ons te komen. Om diverse redenen hadden de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken daar moeite mee. Kun je als schorsers en geschorsten zomaar om één tafel? Moet je niet eerst eens op papier zetten wat je uitgangspositie is, om zo te kunnen uitmaken of praten wel zin heeft? Is het niet dubbel, dat synodale deputaten aan de ene kant praten met de kerken gezamenlijk en tegelijkertijd afzonderlijke contacten leggen met plaatselijke kerken, om ze tot terugkeer te bewegen? Heeft een gesprek zin, als van synodale kant tegelijkertijd alle appels van bezwaarden in eigen kring systematisch worden afgewezen? En de ene synode na de andere constant uitsprekt, dat de beslissingen van de jaren veertig prima waren? Later ging ook steeds meer meespelen, dat de sGK de breedte gingen zoeken van oecumenische contacten, waarbij het echt gereformeerde op de tocht kwam te staan. Aanvankelijk waren wij wel bereid tot een schriftelijke en publieke uitwisseling, maar synodale deputaten wezen dil van de hand. Daarna raakten de contacten in een patstelling, omdat de sGK feitelijk bleven vasthouden aan de juistheid van de leeruitspraken en kerkrechtelijke maatregelen, terwijl de GKV die zagen als een zich vergrijpen 'aan het recht dat aan Christus, de Koning der kerk, toekomt in eigen huis', zoals een van onze synodes het formuleerde. Dit raakte zo fundamenteel wat wezenlijk is voor de kerk, dat wij ons op het standpunt stelden, dat we zelf moesten breken met de zonde in de kerk en dat we de anderen voortdurend moesten

blijven oproepen om zich van deze verkeerde besluiten vrij te maken.

Op hun synode van Utrecht 1959 besloten de sGK de 'Vervangingsformule' van 1946 'ter zijde te stellen' en de GKV te vragen contact met hen op te nemen gericht op hereniging. Dat leek heel mooi en riep hereniging verwachtingen op. Rij nadere beschouwing bleek de terzijdestelling nog wel iets anders te betekenen dan een herroeping. In feite bleef wat vroeger scheiding had gebracht in geconcentreerde vorm gehandhaafd. Onze synode van Assen 1961 zag in deze beslissing dan ook geen basis voor een verantwoord contact tot hereniging en wees dit af. Ten diepste lagen de dingen nog net zo als vroeger; daarom bleef het nodig op te roepen tot vrijmaking. Assen zette in een Open Brief breed uiteen waarom ze tot dit besluit was gekomen.

'Vrijmakingsgeloof'

Het besluit van Assen maakte heel wat los. Hoewel 1961 geheel in lijn lag met besluiten van vorige synodes, kwam er nu krachtige - buitenparlementaire - oppositie. In een Open Brief gaf dr G. Puchinger stem aan een stuk 'zwijgende kerk'. Duizenden ergerden zich en waren bedroefd over het besluit. Telden zij niet? Was er geen recht van religieuze oppositie? Waren er niet veel ingrijpendere ontwikkelingen gaande, die ons er wel eens toe konden nopen, *koste wat het kost*, de strijd over 1944 op korte termijn helemaal te staken? Ook in andere persstemmen werd twijfel gezaaid of 1944 wel een reformatie was en of de Vrijmaking wel een werk van de HERE mag worden geïoemd. Telcургstelden kwamen bijeen en lieten zich voorlichten door ds B.J.F. Schoep over 'het raadsel van Assen'. Ons spreken over de

Vrijmaking had religieus funeste gevolgen, stelde hij. Wij zijn in deformatoische richting gegaan (tonen die in de latere Open Brief weer zouden klinken). De predikanten Van der Schaft en Van der Ziel vonden dat er alle reden was om - los van hun kerkenraden - wel te gaan werken aan hereniging. Beiden werden geschorst. In 1964 namen 650 ondertekenaars het in een Getuigenis op voor ds Van der Schaft en protesteerden zij tegen de 'vrijmakingsbeschouwing' van diens kerkenraad. Om ds Van der Ziel en zijn Tehuisgemeente te steunen verscheen de Open Brief van 1966. Het was teven.; een waarschuwing aan de kerken om niet op deze manier verder te gaan en een ingrijpende krilick op de koers die de kerken sinds de Vrijmaking hadden gevaren: in hun grote woorden over de vrijmaking en in hun enghartigheid en afkeer van verzoening. Laat er bij niemand misverstand over beslaan: *dit is het wat de OR laakt als 'vrijmakingsgeloof', de overtuiging die synode na synode heeft verwoord, en waartegen niet in kerkelijke weg werd geprotesteerd.* Het gaat bij 'vrijmakingsgeloof' niet om de 'doorgaande reformatie', al wordt die ook niet positief geacht dooi- wie meer breedte zoekt.

Amersfoort-West 1967

Meer breedte zochten ook de eerste opstellers van de Open Brief in hun opmerkingen over de confessionele basis van de kerken. Valt die samen met het fundament van de heilige, algemene christelijke kerk? Afschadacht van de vraag wat 'samen-vallen' alleinaal kan betekenen, kunnen we constateren, dat de vraagstelling alléén al tot een probleem maakt, wat in de kerken als vaststaand gold. Werd hier de inhoud van onze belijdenissen dispuabel gesteld, of was

vooral de volledige binding aan de inhoud van de confessie in geding? Hoe dan ook, er kiert licht tussen deze vraagstelling en de instemming met de belijdenis die je in een gereformeerde kerk betuigt. Bijvoorbeeld bij de instituering van een vergadering die ook tot taak kan hebben op basis van die confessionele binding een oordeel te pevcn over afwijkingen. Mijsn inziens heeft de synode van Hoogeveen 1969 dan ook terecht gesteld:

dar door de probleemstellingen van de Open Brief de verbindende kracht van de belijdenis van de gereformeerde kerken als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt gebroken en de leden van de gereformeerde kerken worden belast met vragen en probleemstellingen (waarbij her in de gereformeerde kerken vaststaande antwoord wordt verzwegen), die het schriftuurlijk zicht op de rechte vergadering van de kerk naar de ris van Gods Woord en de in de belijdenis aangegeven normen benemen.

Als we dan kijken naar wat ds Schoep in 1969 in een interview met Niek Scheps zei (zie kader). is hem inhoudelijk geen onrecht aangedaan door de synode van Amersfoort-West. Daarbij dienen we te bedenken, dat de synode niet meer heeft gezegd dan dat er iets niet klopte, en dat dit vragen opriep. Het lag op de weg van mindere vergaderingen daarover met hem te 'handelen', wat niet hoefde te betekenen schorsen. In andere verbanden is aangedrongen op zulke gesprekken met de andere ondertekenaars. maar door allerhande eerdere scheefgroei kwam daar meestal niet meer van. Of hier redenen liggen de dingen nog eens te bekijken. kan alleen regionaal of plaatselijk beoordeeld worden.

Twee opmerkingen ter afsluiting:

De Open Brief van 1966 wilde anders omgaan met de binding aan de belijdenis, wilde anders spreken over de vrijmaking en koos in haar pleidooi daarvoor voor een onthutsende opstelling binnen de broederschap. Als de ontwikkelingen gegaan waren in de richting die deze brief bepleitte, had dit een enorme kocrswending betekend voor de GKV, waarbij hun karakter als gereformeerde kerken op het spel kwam te staan.

Daarnaast staat, dat we in de jaren zestig velen zijn kwijtgeraakt, die zelf van harte gereformeerd wilden blijven. In de concrete keuzes die zij in hun plaatselijke situatie maakten, werden zij door andere dingen gedreven dan wat gepropageerd werd door de Open Brief. Wij kunnen onszelf de vraag stellen: heb ik toen dingen gezegd of gedaan, die een goede keus voor de ander bemoeilijkt hebben?

Drs. G.J. van Middelkoop is eindredacteur van dit blad

De opsteller van de Open Brief, ds B.J.F. Schoep, vertelt wat hij ermee bedoeld heeft:

De bedoeling is geweest in de crisis in de vrijgemaakte kerken morele solidariteit te betuigen met predikanten als ds Van der Ziel en met vele anderen, die eigenlijk, dacht ik, belemmerd werden in hun christelijke vrijheid om tot een verzoening te komen met de Gereformeerde Kerken, die we dan gewoonlijk aanduiden met synodaal. We wilden tegen hen zeggen: er zijn ook nog vele anderen, die over deze dingen net als jullie denken. (...) We meenden te moeten laten zien, dat men inderdaad op allerlei punten medestanders had.

Is het ook uw bedoeling geweest klaarheid te krijgen?

Misschien alleen in dit opzicht, dat degenen die zich zo heftig verzetten tegen een bepaalde ligging of tegen een bepaalde gerichtheid in de vrijgemaakte kerken, goed zouden weten, dat men nog veel anderen tegen sou komen, als men op de weg van de zuivering verder zou gaan en dat men in dat opzicht de kosten wel goed moest berekenen. Zo sou je dat wel kunnen zeggen.

Hebt u ook de uitwerking voorzien die de Open Brief heeft gehad?

Neen, die uitwerking heb ik beslist niet voorzien. We hebben uiteraard wel gedacht, dat er een geweldige tegenstand in de pers zou komen. Ik heb gehoopt, dat de zaak nu eigenlijk tot het fundament zou kunnen worden doorgesproken, dat men ook aan de andere kant in de brief zou kunnen lezen: degenen die dit schrijven, willen werkelijk vrijgemaakt zijn, maar ze willen met hun ligging in de vrijgemaakte kerken volledig geaccepteerd worden en kunnen zich in die kerken beslist niet onderwerpen aan wat dan die vrijmakingsideologie is genoemd. (...)

Nu heeft men u wel verweten, dat u de aloude grondslag van de kerk aantast en dat u de belijdenis ondermijnt. Ziet u zelf de Open Brief als een aantasting van de belijdenis?

Neen, ik zie die beslist niet als een aantasting van de belijdenis. Ik persoonlijk heb de Gereformeerde Kerken, die als kerken verenigd zijn op de basis van de drie formulieren van enigheid, willen stellen voor de vraag of kerken die iets van deze belijdenis missen of op een bepaald punt daarmee in strijd komen, helemaal geen kerken van de Here Jezus Christus meer zijn. Ik heb dat willen stellen in de richting van het buitenland. Je ziet dat de vrijgemaakte kerken in dat opzicht vaak ook weer royaal zijn. Ik heb die royaliteit nu ook willen vragen binnen het eigen verband en ik heb zeer reëel gedacht aan zaken die in eigen kerkverband speelden als de kwestie-ds. Telder. Hoe moeten wij in eigen verband werken, als een plaatselijke kerk in een bepaald opzicht van de confessie afwijkt? Moet je die dan wegstoten of niet? Dat zijn eigenlijk voor mij de grote punten geweest.

(...)

Ik dacht dat je de vrijheid had om dit persoonlijk eens een keer naar voren te brengen en dat dit naar voren brengen geen aantasting is van de belijdenis zelf.

Handhaaft u nog steeds het goed recht van de Vrijmaking?

Ja, ik kan de Vrijmaking binnen het kerkverband functionerende onder artikel 31 verstaan en begrijpen en ook legitimeren. Ik kan me volledig voorstellen - ik wil dat ook wel een keer zeggen - dat bepaalde kerken zich naar artikel 31 binnen het verband hebben losgemaakt van de besluiten van 1944 en toen buiten het verband zijn gesteld, omdat zij dit deden.

(...)

Mijns inziens hadden de vrijgemaakte kerken dat 'slachtafferige' als ik het zo mag zeggen, het resultaat van de schuld van de kerk zijn, veel meer moeten beleven in plaats van onmiddellijk te zeggen: nu zijn wij alleen de Gereformeerde Kerken en nu is de rest ergelijk geen kerk meer. Dat is voer mij de moeilijkheid geweest, die laatste geestelijke mentaliteit. Maar vanuit het handelen in 1944 kan ik dit dus begrijpen. Ik begrijp dat dit voor de mensen en zaak van persoonlijke gehoorzaamheid is geweest, omdat ze niet anders konden. Ik respecteer dat.

In de Open Brief hebt u gesproken van klein vaderlands gedoe en van de wereldkerk

(...) Ik heb eigenlijk alleen willen zeggen, dat de kerk zich over de hele wereld bevindt, dat de kerken, laat ik maar zeggen, allemaal vanuit het ene evangelie als kerken zijn ontstaan en dat het zaak is in een bepaald land ook in de benadering van je eigen kerkleden rekening te houden met de kerk over de gehele wereld, opdat je niet ergens in de naar mijn gevoel onethische houding verzeild raakt, dat je in eigen land als het ware mensen benauwt en eruit zet, alle christelijke contactoefening gaat weigeren en tot scherpe uitspraken komt, terwijl je even over de grens weer royaal gaat doen, dan maar mensen accepteert en zegt: ja, ze hebben een eigen kerkelijke geschiedenis. Daar zitten voor mij grote moeilijkheden.

uit: drs N. Scheps, Interviews over 25 jaar vrijmaking, Kampen 1970, bl. 64-71

SCHULDBELIJDENIS: NAMENS WIE?

A.I.Th. de Bruijne

Professor dr. J. Douma heeft een indrukwekkende brief geschreven aan de komende Generale Synode van Zuidhorn. Met de kern van wat hij betoogt, ben ik het eens. En de richting die hij zoekt, heeft mijn sympathie. Toch heb ik mijn vragen over de manier waarop hij met deze brief te werk gaat. Ik vrees dat onze kerken op de Synode wel eens in een patstelling terecht zouden kunnen komen,

Samenvat

Met Dourna ben ik het eens dat de Open Brief een uitleg toelaat, die niet in strijd komt met de belijdenis. Daarom had ds.B.J.F. Schoep door de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 niet alleen op grond van zijn ondertekening van de Open Brief als afgevaardigde geweigerd moeten worden. Ook hadden daarna andere voorgangers niet beoordeeld moeten worden op grond van hun al dan niet afwijzen van de Open Brief.

De Generale Synode van Amersfoort-West vatte de beruchte zinsnede uit de Open Brief met de vraag of 'het historisch fundament' van de Gereformeerde kerken in Nederland ook 'samenvat' met het fundament van de heilige algemene christelijke kerk op als een manier om de belijdenis disputabel te stellen. Ik 1ccs de zin anders. Mijns inziens vormen Christus en de door Hem geopenbaarde leer het Fundament van de kerk. De historische helijdenissen van de kerk zijn instrumenten om die leer zo goed mogelijk te verwoorden en te bewaren met het oog op concrete omstandigheden waarin de kerk verkeerde en verkeert. Daal-loc zetten zij bijvoor-

beeld accenten op het ene aspect van de leer, terwijl zij het andere minder benadrukken. Ook gebruiken zij bewoordingen en presentatiemanieren die passen bij de tijd waarin zij ontstonden. Zolang niet aangetoond is, dat de belijdenissen inhoudelijk in strijd komen met die geopenbaarde leer van Christus, zijn wij eraan gebonden en mag geen voorganger in de kerk er van afwijken. Maar ook als je meent dat de belijdenis op geen enkel punt in strijd komt met die geopenbaarde leer, hoeft je daarmee nog niet te zeggen dat hij ermee 'samenvat'. Er zijn aspecten uit de geopenbaarde leer die in de belijdenis niet aan de orde komen of minder belicht worden omdat ze in de ontstaanstijd van de confessie niet speelden. Er kunnen er ook zijn die juist meer aandacht ontvangen dan in het eigen evenwicht waarin die geopenbaarde leer in de Schrift besloten ligt. En ook de manier van zeggen kan op het ene punt geschikter zijn dan op het andere.

Vragen

Zelfs geldt dat weliswaar de totale geopenbaarde leer fundament van de kerk is, maar dat wij tege-

lijk binnen de kerk niet die totale geopenbaarde leer hebben vastgelegd in onze confessie. Niel rond alles wat in Gods openbaring besloten ligt, hoeven wij overeenstemming te hebben om toch samen kerk te zijn. Alleen datgene waaraan wij ons in de belijdenis gebonden hebben, moet buiten discussie staan. Maar er zijn onderwerpen die wel besloten liggen in de geopenbaarde leer, waarover toch de belijdenis zich niet uitlaat. Over zulke zaken hebben altijd verschillen bestaan. Ik denk aan verschillende visies op de plaats van Israël, op het spreken van een 'onzichtbare' kerk, of op de stelling dat de Bijbel 'foutloos' is. Als dit zo is, kan in de kerk de vraag klinken of datgene waaraan wij ons samen gebonden hebben, breder of smaller is dan datgene waarover christenen het in een bepaalde tijd in ieder geval eens moeten zijn. Moeten wij bijvoorbeeld in ome tijd niet meer eenstemmigheid zoeken en elkaar daaraan binden als het gaat om de belijdenis met betrekking tot de Bijbel en de uitleg van de Bijbel dan wij nu in de NGR verwoord hebben? En omgekeerd: kunnen wij in ome niet-meer-christelijke samenleving misschien niet meer van mening verschillen over de relatie tussen de overheid en de kerk dan artikel 36 van de NGB ons nu toeslaat! Mijns inziens mogen zulke vragen in de kerk gesteld worden. Zij worden ook gesteld en doordacht zodra wij christenen in binnen- en buitenland tegenkomen die ook de leer van de Bijbel willen verwoorden en bewaren maar die dit anders doen dan wij. Met het nadenken over die vragen kijk je nog niet af

van de inhoud van de belijdenis. En je propageert ook geen tolerantie voor wie dat wel doen. Je vraagt alleen maar of wij op sommige punten niet meer of minder zouden moeten belijden. Mijs inziens kun je de beruchte vraag uit de Open Brief ook zo lezen.

Ondertekenaars

Maar hebben de ondertekenaars van de Open Brief het wel zo onschuldig bedoeld? Op dit punt moeten wij mijs inziens met onderscheid spreken.

In de eerste plaats mogen we de ogen niet sluiten voor het feit dat de Open Brief geschreven werd in een tijd dat verschillende voorgangers de belijdenis *wel* inhoudelijk ter discussie stelden of tolerantie bepleiten ten opzichte van wie dat deden. Wie de Open Brief leest met de tijd van toen in beeld, kan daarvan een nare smaak in de mond krijgen. Het is veelzeggend dat met geen woord gerept wordt van deze afwijkingen van de belijdenis, terwijl er tegelijk felle beschuldigingen klinken tegenover hen die volgens de opstellers op een te absolute manier met de leer van de kerk omgingen. Er zit in de Open Brief iets heel 'lelijks'. Wij kunnen daarom vermoeden dat sommige ondertekenaars van de Open Brief er wel degelijk mee wilden betogen dat sommige afwijkingen van de belijdenis in de kerk moesten kunnen. Door eerdere en latere uitlatingen van ds. Schoep wordt dat ook bevestigd. Op de Generale Synode van Amersfoort-West is dan ook op zichzelf terecht gepeild wat er bij sommigen achter zat en is daartegen opgekomen.

Maar vervolgens mogen we ook niet vergeten dat andere ondertekenaars van de Open Brief destijds en later hebben aangegeven deze zo niet te bedoelen. Zij blijven meer in lijn met de uitleg die ik in het bovenstaande gaf. Mijs

inziens is; de tekst van de Open Brief bewust zo subtiel geformuleerd dat wat er staat op zichzelf niet verder hoeft te gaan dan mijn interpretatie, terwijl de *suggestie* die ervan uit gaat tegelijk verder reikt. Dat verklaart ook dat Schoep zelf, toen de problemen in Amersfoort-West *rezen*, een uitleg kon geven die mijs inziens ook nog binnen de grenzen bleef van de confessionele binding, terwijl later duidelijk werd dat hij toch meer had bedoeld. Mijs inziens had de Synode hem op die nadere verklaring het voordeel van de twijfel moeten gunnen, en had er pas kerkelijk gehandeld moeten worden op grond van eenduidiger bewijzen.

Kromme stok

In zekere zin heeft de GS van Amersfoort-West dus goed gepeild dat er *bij* ds. Schoep iets niet klopte op het punt van de binding aan de belijdenis. Maar ten onrechte heeft zij zich daarvoor beroepen op een uitleg van de Open Brief die verder ging dan wat er per saldo stond. Met een enigszins kromme stek is een rechte slag geslagen. Maar die kromme stok veroorzaakte toch schade, omdat hij vervolgens *als* een boemerang doos het kerkelijk leven kon gaan vliegen en mensen ten onrechte raakte. De algemene uitspraak van de synode dat de ondertekening van de Open Brief zich niet verdraagt met het ondertekeningensformulier, had tot gevolg dat ook anderen *dan* ds. Schoep hieraan afgemeten werden. Als gevolg daarvan is mijs inziens onrecht gedaan aan anderen, die de Open Brief ondertekenden of niet wensten af te keuren, omdat ze deze anders bedoelden of opvatten dan de Synode..

Op dit punt mochten wij beseffen dat er meer stromingen in de toenmalige vrijgemaakte kerken waren dan alleen die van degenen

die achter de Synode stonden en van degenen die afwijkingen van de belijdenis wilden toestaan en hereniging met de (synodaal) gereformeerden voorstonden. Er was bijvoorbeeld ook een middelegroep van mensen, die enerzijds niet wilden afwijken van de belijdenis, maar anderzijds zich ook niet thuisvoelden *bij* een bepaalde absolute manier van spreken over de Vrijmaking *als* reformatie en de daarmee gepaard gaande praktijk van doorgaande reformatie en opstelling jegens andere kerken en (soms;)christenen. De Open Brief raakt ook die punten aan. En verschillende van zulke mensen zullen er om die reden zelfs enige sympathie voor hebben gehad, zonder dat zij daarmee de belijdenis dispuabel stelden.

Hiermee heb ik verantwoord waarom ik het met Douma's brief inhoudelijk eens ben. Ik hoop dat het eens zover komt dat een Generale Synode uitspraken doet, zoals Douma ze vraagt. Tegelijk hoop ik dat een Nederlands-Gereformeerde Landelijke Vergadering eens zal erkennen dat er op het punt van de belijdenis in de Jaren zestig wel degelijk afwijkingen leefden, waartegen de kerken – even afgezien van de manier waarop – terecht in het geweer zijn gekomen.

De generatie van destijds

Maar ik vraag mij af of wij op dit moment al aan zulke uitspraken toe zijn. Ik vind het eerlijk gezegd nogal goedkoop als straks op een Generale Synode een jongere generatie predikanten en ouderlingen een schuldbelijdenis zou doen over de keuzen van de vorige generatie. Dit zou anders liggen, wanneer die vorige generatie er al niet meer was, en de afstand in de tijd nog groter was. In die situatie zou er overigens *wel* eerst een onpartijdig historisch oordeel over de eerste drie decennia *vrij-*

gemaakt' leven moeten groeien. Maar de generatie van hen die in de jaren '60 verantwoordelijkheid droegen, is nog steeds onder ons. Daarmee wil ik niet zeggen dat een schuldbelijdenis dus moet wachten tot **wij** verder in de tijd zijn. Ik wil juist aangeven dat een schuldbelijdenis in de huidige situatie niet zonder die generatie **zou** moeten worden gedaan. Dat is niet alleen nodig vanwege de oprechtheid naar binnen toe, maar lijkt me ook wezenlijk voor de Nederlands Gereformeerden. Wat hebben zij aan een synode-uitspraak waarvan zij weten dat een minderheid in onze kerken daar niet activerend staat, terwijl het daarbij juist om de mensen gaat die destijds verantwoordelijkheid droegen?

Harten van vaders en kinderen

Nu is Douma **zelf** een van de mensen die destijds beslissende invloed uitoefenden. Daarom kan ik een *persoonlijke* schuldbelijdenis en verantwoording van ander inzicht van hemzelf waarderen. Maar ik vraag me af of hij deze zonder meer kan verlengen naar de kerken als geheel. Minstens lijkt me daartoe nodig dat ook andere voorgangers van destijds in het hele proces betrokken worden, en dat de nog levende vertegenwoordigers van de generatie die destijds verantwoordelijkheid droeg, eerst met elkaar in het reine proberen te komen. Wanneer zij zich *samen* zouden wenden tot de kerken, zou dit veel overtuigender zijn en het een nieuwe generatie ook gemakkelijker maken het verzoek te honoreren. En zelfs als zij elkaar niet vinden maar daarover toch onderling een intensieve verantwoording afleggen, geeft dat meer ruimte aan de Synode. Want wat er nu dreigt, is dat de eventuele schuldenkenning op aandringen van één van hen onmiddellijk tot een beschuldiging

wordt van de anderen. En dat, terwijl zij zelf buiten het huidige proces staan. Zoals ik er sterk voor ben dat er recht gedaan wordt in de richting van 'buitenverbanders' die destijds verkeerd behandeld zijn, zo bepleit ik tegelijk dat dit niet ten koste mag gaan van de billijkheid jegens 'binnenverbanders' die destijds in de frontlinie stonden. Een eventuele veroordeling van hun keuzen van toen mag niet buiten hen om gedaan worden. Mijns inziens is hier het bijbelwoord van toepassing dat spreekt over het naar elkaar toe buigen van de harten van de vaders en de kinderen (Maleachi 4, Lukas I). Gezamenlijke verootmoediging en schuldenkenning van **Gods** volk vergt – zeker bij een zaak uit het verleden – eensgezindheid tussen de generaties.

Patstelling

Omdat Douma ervoor gekozen heeft, zich rechtstreeks tot de Generale Synode te wenden, en de kerkelijke weg over te slaan, ontbreekt de tijd voor een breder proces van bezinning waarin ook de generatie van destijds betrokken kan worden. Tegelijk is er op gewezen dat het ook kerkrechtelijk onzeker is of Douma's verzoek ontvankelijk is. Kan worden volgehouden dat het hier geen 'nieuwe' zaak betreft, zodat de kerkelijke weg niet nodig is en men rechtstreeks revisie kan vragen? Ieder zal aanvoelen dat op een gegeven moment een hernieuwde kerkelijke discussie over een eerder afgehandelde zaak toch als een 'nieuwe' kwestie moet worden behandeld. Wie een willekeurig synodebesluit uit de jaren '40 wil aanvechten, zal niet zomaar revisie kunnen vragen, maar moet eerst de kerkelijke weg gaan. Tegelijk is dit bij recente kwesties niet nodig. Ergens leggen wij dus onberedeneerd een overgangsmoment. Maar waar

dat moet liggen, is nergens helder afgesproken. Het lijkt me een groot risico dat nu, rond een zo heikele zaak als Douma aan de orde stelt, een kerkrechtelijke discussie op gang komt, die geen winnaars zal hebben. Want als de Generale Synode besluit om Douma's verzoek niet ontvankelijk te verklaren, ontstaat er waarschijnlijk grote onrust bij dat deel van de kerkleden dat het hartgrondig met Douma eens is. Ook zullen Nederlands Gereformeerden en andere betrokkenen het als een formalistische ontsnapingsweg ervaren. Maar als de Generale Synode het verzoek wel in behandeling neemt en er wellicht aan gaat voldoen, dan zullen zij die zich door dit verzoek toch al in het nauw gedrukt voelen, waarschijnlijk grijpen naar het kerkrechtelijke argument van de onontvankelijkheid en komt het in de komende jaren niet tot een gesprek over de zaak zelf maar tot een formalistisch debat rond dat punt. Ik kan begrijpen dat Douma als direct betrokkene schoon schip wil maken rond de Open Brief en ik waardeer dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt om dit proces breder te maken dan alleen zijn eigen persoon en handelwijze. Maar ik betreur het dat hij geen vorm heeft gevonden om in die verbreding sterker te waarborgen dat de hele kerkgemeenschap betrokken wordt en dat het gesprek ook werkelijk zal gaan over de zaak zelf.

Wijsheid gevraagd

Nu wordt van de Generale Synode grote wijsheid gevraagd om beide mogelijke gevolgen in rekening te brengen en een besluit te nemen dat geen onnodige verwijdering brengt en evenmin het gesprek afleidt van de kern. Misschien kan 'Zuidhorn' maar beter niet op dit moment al aan Douma's verzoek voldoen. Tegelijk is het belangrijk dat zij een proces

van bezinning op gang brengt en niet frustrert. Misschien kan de Generale Synode maar het beste zelf eerlijk de kwetsbaarheid van haar positie bij dit verzoek verwoorden. Laat zij openlijk benoemen dat de kwestie van de ontvankelijkheid niet bij voorbaat beslist is, en eigenlijk los van een zaak als deze kerkrechtelijk helderder moet worden geregeld. Laat zij vervolgens eerlijk aangeven waarom een eenduidige beslissing van haar over deze kwestie naar twee kanten toe risikant is. In dat kader is het verstandig om zich te onthouden van een uitspraak over de formele ontvankelijkheid van Douma's brief. Tegelijk lijkt het mij mogelijk om in het kader van de bespreking van de contacten met andere kerken als synode in te

brengen dat er twijfels gerezen zijn over de behandeling van de Open Brief in de jaren '60. Deputaten Kerkelijke eenheid zouden van de Generale Synode de opdracht kunnen krijgen deze zaak in *het kader van de samensprekingen* mee te nemen (een suggestie van mijn mederedacteur P. Houtman). Dan is het ook geen nieuwe zaak, want in dat kader zijn de punten waarover de Open Brief zich uitlaat ook daadwerkelijk aan de orde geweest en spelen ze nog een rol. Deputaten zouden een opdracht kunnen krijgen om het gesprek te zoeken met Douma en andere verantwoordelijke voorgangers uit de generatie van destijds. Niet alleen Douma's medestanders, maar ook zijn tegenstanders op dit punt hebben er belang bij als het tot

een inhoudelijke gedachtewisseling komt. Want hoe 7ij en wij ook over Douma's verzoek nordelen, wij zullen moeten beseffen dat de opvatting die hij uitdraagt, onder de jongere generaties in onze kerken op veel sympathie en draagvlak kan rekenen.

Langs deze weg kan in de eerste plaats voorkomen worden dat er op kerkrechtelijke gronden een frustratie wordt opgebouwd die de zaak afleidt van de kern. Bovendien kan zo worden bereikt dat de toenmalige generatie niet wordt overgeslagen bij een proces van herbezinning.

Ds. A.L.Th. de Bruijne is universitair docent in de Ethiek en de Encyclopedie van de theologie aan de Theologische Universiteit te Kampen

MAG IK DEZE DANS VAN U?

J. Westert

Mensen die elkaar ontwijken zullen elkaar nimmer ten dans vragen: er gebeurt niets! In elk handboek over mediation kom je de analyse over geschillen, zoals hierboven weergegeven tegen. Geschillen blijven geschillen en worden niet opgelost en partijen komen niet dichtbij elkaar komen, als zij blijven ontwijken. Is het *niet* ten dans vragen ook niet datgene wat ten diepste een rol speelt bij dr. S. Douma in zijn vraag naar een herbezinning op ieders rol in het kerkelijk conflict van de jaren zestig tussen de GKV en de NGK.

Douma stelt zich de vraag hoe *gaan wij verder?* In een persoonlijke brief¹ vraagt hij de Generale Synode te Zuidhorn te komen tot een kritische herbezinning op de gebeurtenissen in 1967 die

geleid hebben tot de vorming van de NGK. Uit verlangen naar een werkelijk kerkelijke eenheid met broeders en zusters die de waarachtige en volkomen leer der zaligheid met ons willen delen, oordeelt hij kritisch over de eerder genomen besluiten van de Generale Synode van Amersfoort West. Hij is van mening, dat op verschillende punten de kerkelijke uitspraken om zelfreflectie vragen. Douma verwijst in zijn brief naar onze deputaten kerkelijke eenheid, die in 1998 hebben verklaard, dat "het gescheiden optrekken waarover wij als kerken ons schamen reden geeft om ons in te zetten om de breuk te helen, waarbij ons een houding van ootmoed jegens God past, omdat we ons verbonden weten met de zonde-schuld van heel Gods volk."

Deze uitspraak valt Douma op door haar algemeenheid. Er wordt verder niet geconcretiseerd wat er onzerzijds verkeerd gegaan is. Douma geeft aan, dat schulderkenning vraagt om concretisering. Dat moeten we ook maar eerlijk naar voren brengen. Daarom is een herbezinning van het eigen optreden in het conflict nodig. Voor wat hemzelf betreft, maakt Douma dat concreet ten aanzien van zijn persoonlijk optreden en de ontwikkeling die hij heeft doorgemaakt. "Ik erken dat ik schuldig sta aan zaken die ik nu bekritiseer. Het enige wat ik ter verontschuldiging aan kan voeren is dat ik het destijds zo zag". Deze erkenning is een vrucht van het veranderingsproces dat hij heeft doorgemaakt, "Die verandering heeft niets te maken met enige mate van twij-

fel aan de rechtmatigheid van de vrijmaking van 1944". Douma is gaan inzien **wat** anderen voos hem reeds zagen. "Ik was destijds doof voor kritiek die ik ook toen had mochten horen". De hrief van Dourna is **er** een van een grote persoonlijke integriteit. Maar los van hen persoonlijke element plaatst de brief het kerkverband voor de vraag naar de noodzaak van een herbezinning op de eigen rol tijdens het kerkelijk geschil van 1967 en de bereidheid om te komen tot schuldbelijdenis waar dat nodig is.

Dourna noemt in zijn brief een aantal punten. Hij wijst op de kerkrechtelijke onvolkomenheid van het onvoldoende rekening houden met procedures van onderzoek, van hoor en wederhoor ten aanzien van de ondertekenaars van de *open brief*. Er stond veel up het spel om gereformeerd te blijven. Aan de begeerte gereformeerd te blijven heeft de *open brief* geen dienst bewezen, maar dat neemt niet weg dat de synode te snel vonnis heeft gevelde en argumenten gebruikte die aanvechtbaar zijn. Essentieel in een herbezinning is ook de vraag naar het recht om te stellen dat de ondertekenaars de waarachtige en volkomen leer der zaligheid in twijfel trokken. In hun latere leven hebben veel ondertekenaars geen aanleiding gegeven, dat zo'n oordeel rechtvaardigde. Een te ernstige consequentie is uit de *open brief* getrokken. Verderop in de brief gaat Douma, waar ~~het~~ zijn eigen aandeel in de besluitvorming betreft, nogmaals in op deze kwestie. Het betreft daar de relatie tussen de volledige binding aan de confessie en het fundament van de heilige algemene christelijke kerk. "...een onjuiste visie op kerkelijke tolerantie" wettigt - aldus Douma in zijn brief - nog niet de beschuldiging dat iemand de hoofdsom van de

waarachtige en volkomen leer der zaligheid in twijfel trekt, zoals de generale synode van Amersfoort-West van alle ondertekenaars van de *open brief* heeft beweerd. De voornoemde punten hebben geleid tot een persoonlijke erkenning van de fouten in de eigen rol.

In het kader van hoe nu verder legt hij deze vraag ook indringend op de tafel van de generale synode en daarmee **van** ons kerkverband. Die vraag valt ook niet af te doen met een discussie over het wel of niet ontvankelijk zijn van een dergelijke brief van een kerklid aan de generale synode. Ook in geval van niet ontvankelijk verklaring ligt er een stevig appèl om te komen tot een herbeoordeling en nadere concretisering van de algemene erkenning van de zondeschuld van heel Gods volk. De vraag *hoe* nu verder ligt hoe dan ook met klem op tafel. Dat is ook niet erg. De vraag naar echte eenheid tussen gereformeerde belijders vraagt er immers ook om dat we in het streven naar die eenheid, zelfonderzoek niet **uit** de weg gaan.

Hoe dan verder

Douma's vraag naar onderzoek naar op synodaal niveau is niet het enige moment, waarop onze verhouding tot de NGK aan de orde komt tijdens de synode. Ook via het rapport van de Deputaten Kerkelijke Eenheid ligt deze verhouding op tafel. Tot Zuidhorn ging het (nog) niet om samensprekingen in de zin van: gesprekken gericht op kerkelijke eenheid. Nu ligt in Zuidhorn een rapport op tafel, waarin dankbaarheid wordt uitgesproken voor de goede gesprekken waarin vooruitgang is geboekt in het elkaar begrijpen. Ook wordt voorgesteld om -als het mogelijk is- een stap verder te komen en in gesprekken na te gaan of er een basis is voor samensprekingen

met het oog op kerkelijke eenheid. In de gesprekken tot nu toe blijkt de wijze waarop de Nederlands Gereformeerden zich aan de belijdenis gebonden weten telkens weer een punt van discussie te zijn. In brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerden aan de generale synode te Zuidhorn wordt deze vraag inhoudelijk beantwoord: "Wij realiseren ons dat de binding aan de belijdenis, zoals die onder ons geregeld is, op grond van onze geschiedenis afwijkend is van de wijze waarop dat in uw kerken geregeld is. Maar het moge duidelijk zijn: de Nederlands Gereformeerde Kerken weten zich gebonden aan de gereformeerde belijdenisgeschriften!". Op basis van dit antwoord mag terecht aan de synode de vraag worden voorgelegd, of voortgaand kerkelijk gesprek niet de dimensie van het zoeken van herstel van kerkelijke eenheid behoort te krijgen. Temeer daar de Nederlands Gereformeerde Kerken uitspreken, dat zij onze kritiek en bedenkingen serieus willen nemen en daar concreet iets mee willen doen. Zij gaan daartoe een interne bezinning binnen hun kerken op gang brengen.

Voortgaand gesprek moet een doel hebben. Het is onvoldoende om in het perspectief van het deputatenrapport slechts de vragen van eerdere synodes te herhalen, of een 'time out' in te lassen om te wachten op het resultaat van de interne bezinning bij de Nederlands Gereformeerden. In de wens om te komen tot gesprekken over herstel van kerkelijke eenheid zou de waag **naar** herbezinning op de eigen rol in het kerkelijk geschil van de GKV ook een goede stap kunnen zijn. Wat is het ons waard om te komen tot dat herstel? Daarom begon ik mijn artikel met de vraag *mag ik deze dans van u?* **Als** we echt willen streven

naar herstel kunnen we niet meer om die vraag heen. Douma's brief dringt die vraag aan ons op. Het rapport Depulaten Kerkelijke Eenheid dwingt ook tot concretisering van het doel van het voortgaand gesprek. Wie in termen van maatschappelijke mediation nadenkt over het beslechten en oplossen van geschillen, constateert dat dat moeilijk is bij partijen die elkaar ontwijken. In de combinatie van *ontwijken* – *ontwijken* moet heel wat verleidingskunst worden ten toon gespreid om echt tot iets te komen. Het komt niet tot een dans, als je er niet echt om vraagt! Iets dergelijks geldt ook voor de combinatie *aanpassen* en *ontwijken*. Als de aanpasser de ontwijker tegemoetkomt, zullen heiden ontwijken en om elkaar heen blijven draaien. Het komt opnieuw niet tot een dans.

En wal als het in een geschil gaat om de situatie dal beiden bereid zijn tot aanpassen? Aanpassers zijn optimaal op elkaar gericht, maar komen daarbij onvoldoende toe aan de 'wederzijdse belangen'. De versterking die mogelijk zou zijn blijft uit. En een zekere uitdoving ligt uiteindelijk op de loer. Het gaat niet aan om in dit artikel alle posities, die zich kunnen voordoen in een mediation-traject uitvoerig te schetsen. Het nadenken over die posities kan wel helpen bij het **herkennen** van patronen. Daarom koos ik er ook deze drie uit. Kenmerken ze niet een beetje de wijze waarop wij met de Nederlands Gereformeerden omgaan. Het lijkt me van belang om goed zicht te hebben op het gedrag, dat we vertonen in het voortgaande gesprek met elkaar. Dat vergt vermogen om zich in de positie van de ander te verplaatsen en te begrijpen wat hem beweegt. Goed zicht hebben op de wijze van opereren van beide kanten is belangrijk om te voorkomen, dat wij (GKV en NGK) gezamenlijk gevangen

raken in hun c.q. onze en vooral elkaars valkuilen. Douma wil met zijn brief dat doorbreken. Hij vraagt om verder te komen in het gesprek over kerkelijke eenheid. Het is goed om juist in deze verhouding goed na te denken over de verschillende posities. In de gesprekken met de NGK staan in het rapport inhoudelijke vragen centraal. In het depulatenrapport wordt echter ook aandacht gegeven aan het gegroecide vertrouwen in de gesprekken. Hoe goed inhoudelijke vragen ook wederzijds beantwoord worden. Voor acceptatie is ook nodig, dat er op relatie- of betrekkingniveau ruimte is om die vragen open en vertrouwenwekkend te bespreken. Juist in het kerkelijk conflict spelen die geschonden verhoudingen en diepe emoties een grote rol. De beelden die broeders en zusters uit de kerken van elkaar hebben kunnen doorslaggevend zijn om elkaar weer te vinden. Het is in ieder geval goed zulke aspecten te benoemen en ze niet te veronachtzamen. Een kerkelijk geschil dat nog steeds emoties losmaakt bij betrokkenen wordt niet beëindigd met een oplossing van *lange halen* snel thuis. Dat vraagt ook om een periode van pacificatie. Een periode om te gebruiken voor wederzijdse groei in vertrouwen om geschilpunten op te lossen en door te praten op inhoudsniveau. Het komt mij voor dat de gevraagde bezinning van Dourna daarbij van wezenlijke betekenis kan zijn. Zijn pleidooi: laten we alles wat in ons vermogen ligt doen om de ander echt ten dans te vragen! En hoe wel ik niet kan dansen. zou ik deze keer graag mee doen.

Geestelijke dimensie

In termen van dansen klinkt de oproep wat werelds. Maar die oproep heeft ook een geestelijke dimensie. Bij conflicten tussen christenen in mijn werkomgeving

kwam het gesprek de afgelopen tijd een aantal keren op het conflict tussen Paulus en Barnabas over Johannes Markus (Handelingen 15, 36-40). Paulus wilde Johannes Markus niet mee hebben op reis, omdat hij op een eerdere reis Paulus en Barnabas had verlaten en naar Jeruzalem was gereisd. De sfeer tussen deze mannen was verbitterd geraakt. Ieder ging zijns weegs. Maar vele jaren later noemt Paulus Markus 'mijn medewerker voor het koninkrijk Gods' Paulus en Markus zien elkaar weer staan 'in Christus' (Col. 4:10) en vlak voor zijn dood, zittend in de gevangenis, vraagt Paulus aan Timotheus om te komen en juist Markus mee te nemen. Markus, waar hij zo duidelijk afstand van had genomen, waar hij geen vertrouwen in had om samen op te trekken tijdens de tweede zendingsreis. Met die Markus is de verhouding weer helemaal hersteld. In het dichten van de breuk tussen twee Nederlands Gereformeerde Kerken te Zwolle gebruikte dominee Van der Linden² eveneens deze tekst in het proces van herstel. Het conflict van Paulus en Markus kan ons ten voorbeeld strekken in het werken aan het herstel van verhoudingen. Als we niet los komen van het verleden, worden we er een gevangene van. De Bijbel geeft een voorbeeld van de ruimte, die weer kan komen in verhoudingen. In Christus kunnen we leren een goed getuigenis te geven van de ander. Ja, juist daarom zou ik graag die dans willen meemaken.

J. Westert is algemeen secretaris van het GJMV

¹ De brief is in te zien op de site van het Nederlands Dagblad: www.nd.nl

² Opbouw 25 januari 2002 "Goed van

LIED 87: 'WIJ WILLEN GOD DE ERE GEVEN'

A. de Heer-de Jong

Lied van de week

Toen Jan Wit in 1966 zijn liedbundel Ministeriale publiceerde, begon hij de uitgave met de rubriek 'Uit de Bijbel'. In deze afdeling nam Wit 24 bijbelliederen op, te beginnen bij 'De Jacobs ladder' (naar Genesis 28:10-22) en eindigend met 'De vervulling' (naar Hebreëën 1:1-4). Een stuk of 79 van deze bijbelliederen werden in het Liedboek opgenomen. In de reeks van Jan Wit stond ook 'Dooplied', 'Naar Romeinen 6:1-6' stond erbij vermeld. Het is dit lied dat vandaag als lied van de week wordt besproken.

De brief aan de Romeinen staat niet bekend als Paulus' gemakkelijkste brief – voor zover Paulus' al 'gemakkelijk' schreef. Maar dat neemt niet weg dat het een brief is die vol slaat van de rijkste gedachten en van de prachtige passages die vragen om gezongen te worden. Zo'n passage is het begin van het zesde hoofdstuk. Paulus heelt in het voorgaande zijn uitgangspunt bij het schrijven van deze brief onder woorden gebracht: het evangelie is een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft. Vervolgens onderbouwt hij die samenvatting in een helder, haast analytisch betoog. In hoofdstuk 6 bereikt hij een mijlpaal in zijn betoog: 'Wat zullen wij dan zeggen? Mogen wij in de zonde blijven, opdat de genade toeneme? Volstrekt niet! Immers, hoe zullen wij, die der zonde gestorven zijn, daarin nog leven? Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn. Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des

Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen.' Niet voor niets wordt in de catechismus zondag over de doop verwezen naar deze passage. Niet voor niets ook citeert het doopformulier eruit: 'Hij maakt ons één met Zichzelf in zijn dood en opstanding'.

Alles bij elkaar genomen is dit gedeelte uit de Romeinenbrief een prachtige passage om te zingen, als loflied én als oefening. Lied 87 biedt ons daartoe de mogelijkheid. In het Compendium licht Jan Wit zijn tekst toe: 'De vraag uit Romeinen 6:1 komt in het lied niet aan de orde; des te meer het antwoord uit vers 2 (strofe 1). De volgende twee strofen omspelen het beschrevene in vers 3. De strofen 4 en 5 behandelen de resterende verzen van de pericope, maar niet in de volgorde van de proza-tekst. Zij spreken echter van het sterven en opstaan met Christus, van de kruisiging van de oude mens en h a aan het licht komen van de nieuwe.'

Het valt op dat Wit de bijna verontwaardigde uitroepen van Pau-

lus ('Volstrekt niet! Immers, hoe zullen wij.....' en: 'Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn') niet op deze wijze terug laat komen, maar zijn lied inzet met een lofprijzing: 'Wij willen God de ere geven / en maken zijn genade groot / want wij zijn voor de zon-

dood / en wat God zelf heeft afgeschreven zal niet herleven'.

Het lied is niet 'gewoon' een weergave-op-rijm van de bijbeltekst; Paulus' woorden, die in de bijbeltekst in eerste instantie het karakter van een vermaning dragen, worden hier tot belijdenis. Het zingen van dit lied is dan ook een lofprijzing, een naspreken van Gods woord. Tegelijk is het een inoefenen, een onderdeel van het proces dat zo mooi wordt aangeduid in de woorden 'je doop leren verstaan'.

'Wij willen God de ere geven' is in de eerste plaats een dooplied. Daarnaast is het ook een lied dat gezongen kan worden op Pasen of op de zondagen daarna, tot en met Hemelvaart (zie strofe 5). Verder bieden de brieven van Paulus goede aanknopingspunten evenals de Heidelberger Catechismus (de zondagen 17, 26 en 27).

Melodie

Jan Wit schreef het lied op de melodie van Psalm 5 (64). In de jaren '70, kort nadat het Liedboek was verschenen, was dat aanleiding voor de woorden 'Lastig is het [lied] wel, of niet (al naar de gemeente met het geneefse psalter vertrouwd is), doordat Jan Wit

87 Wij willen God de ere geven

naar Romeinen 6:1-6

wijze: psalm 5

La forme des prieres
et chantz ecclesiastiques, Genève 1542

zijn tekst geschreven heeft op de melodie van Psalm 5. En het Ir te hopen, dat die ons daardoor inderdaad wordt teruggeven...

Inderdaad behoort psalm 5 tot de minder vaak gezongen psalmen, maar over het geheel genomen is de melodie wel bekend. Het is een melodie die in de zogenaamde dorische modus is geschreven. Een *modus* is zo iets als een toonsoort, *dorisch* is de modus die als slottoon d heeft zonder dat er voortekens aan de kantlijn staan. Opvallend voor de dorische modus is dat de zesde toon op twee manieren voorkomt: als h en als bes. Wordt er een b gebruikt dan is het karakter van de melodie helder, wordt er een bes gebruikt dan krijgt ze een weker karakter. In de melodie van psalm 5 wordt dat mooi duidelijk: in de eerste drie regels is de zesde toon steeds een b, in de vierde wordt het een bes, en dan ook

nog een bes die alleen maar even vanuit de a wordt aangestipt (voor 'insiders': een zogenaamde *fa-super-la*). De heldere, stralende kleur van de eerste helft wordt genuanceerd door de weke, meer ingekeerde kleur van de tweede helft. Psalmmelodieën spreken hun eigen taal. Voor alle psalmmelodieën geldt: ze worden mooier naarmate je die taal meer gaat verstaan en dat is bij deze fijnzinnige melodie zeker het geval.

¹ Met uw Instemming *Hymnologische en muziekpaedagogische toelichtingen bij de radio- en televisie-programmering HET LIED VAN DE WEEK ter introductie van het 'Liedboek voor de kerken'*, jg 4 afl 2 oktober 1976, 25.

A. de Heer-de Jong, is musicus en publicist (kerk)muziek en liturgie. Zij woont in Amersfoort

uit de kerken

Zuidhorn - De eerste vergadering van de Synode van Zuidhorn wordt gehouden op zaterdag 6 april, aanvang 9.30 uur in 'De Rank'. Westergast 8, Zuidhorn. Op vrijdag 5 april wordt een bidstond gehouden waarin ds. P. Groenenberg te Ermelo zal voorgaan, aanvang 19.30 uur. Op de website www.gkv.nl staat meer informatie over de synode, zoals de agenda en een routebeschrijving.

Brinschoten-West - Beroep aangenomen (2e predikantsplaats): D. Ophoff te Nieuwegein, die bedankte voor Enschede-Zuid.

Haulerwijk - Beroepen: J.W. Boerma, predikant voor doven en slechthorenden te Zwolle

Rotterdam-Oost - Beroepen: J.W. Boerma, predikant voor doven en slechthorenden te Zwolle

Leeuwarden - Mei ingang van 17 maart worden de middagdiensten van de wijken Huizum en Leeuwarden gehouden in 't Atje-mint te Leeuwarden, aanvang 26.30 uur.

Geerds Consult → Creatief en toekomstgericht

- * coaching & supervisie
- * loopbaan- en outplacementbegeleiding
- * conflicthantering en -bemiddeling

Drs. J.F. (Koos) Geerds - Wicherserf 19 - 7722 AT Dalfsen
Tel. 0529-432766; E-mail: geerdsconsult@wxs.nl